

Investigating a Model for the Role of Local Communities in Sustainable Social Development of Cities (Case Study District 8 of Tehran)

Maryam Rahmani Lashgary¹, Alireza Estealaji^{2*}, Azita Rajabi³, Majid Valishariatpanahi⁴

1- Phd Student in Geography and Urban Planning, Islamic Azad University, Yadegar Imam Khomeini Branch, Shahrerey, Iran.

2- Professor of Geography and Urban Planning, Islamic Azad University, Yadegar Imam Khomeini Branch, Shahrerey, Iran.

3-Associate Professor of Geography and Urban Planning, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran.

4- Associate Professor of Geography and Rural Planning, Islamic Azad University, Yadegar Imam Khomeini, Shahreray, Iran.

Received: 06 July 2021

Accepted:10 February 2022

Extended Abstract

Introduction

In today's urban planning literature, the neighborhood is considered as a social structure and a cultural phenomenon with a clear border and identity and various factors are crucial and effective in weakening or strengthening it. Today, local communities exercise a positive impact on urban social sustainability on account of their nature. But despite the human focus on defining sustainability, it is Surprising that scant attention has been accorded to the definition of social sustainability in environmental disciplines. However, social sustainability is one of the three pillars and frameworks of sustainable development. One of the foremost categories of social sustainability is the socialization of neighborhoods for all social strata and groups and the occurrence of social interactions in light of social sustainability for them. The need to create social communities and interactions includes building trust, sense of belonging, and participation because the restoration of civil society and the promotion of participation shall not be possible without the restoration of local communities, the protection of the local public sphere, and the provision of local participation. And local communities are considered as one of the main prerequisites for moving towards a sustainable urban future. In other words, these communities are vital elements and one of the strategies for sustainable social development of a neighborhood. In the meantime, the metropolis of Tehran as a political, economic and social center of the country for reasons such as lack of social convergence, lack of social capital and participatory spirit among local residents, lack of sense of spatial belonging and weakness in neighborhood management ties in the field of social sustainability are prone to weaknesses and have not thus benefited from social capitals. And these issues have led to the loss of real formation of local communities among neighborhoods in Tehran and this has led to severe divergence in social interactions and communications. Therefore, this study aims to measure the effectiveness and the role of social interactions in neighborhoods pertaining to region 8 of Tehran in social sustainability.

Methodology

The present study has been developed by using a descriptive-analytical method with an applied nature in the form of structural equations. Data were collected by library and field method (by questionnaire). The statistical population of the experts group consists of geography and urban planning, urban planning and sociology, which is used to determine the sample size using SAMPLE POWER software and using structural equations method in the data analysis section, as well as in order to generalize and rate the scales and consider the confidence interval of 0.95

* . Corresponding Author (Email: al_estelaji@yahoo.com)

Copyright © 2022 Journal of Geography. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution- noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages provided the original work is properly cited.

and the coefficient of influence of 0.19 and considering the number of hidden and obvious variables. One hundred people were estimated to be selected by simple random probable method. According to theoretical literature and background and studies, research variables including social sustainability as exogenous variable and local communities which can be measured by three social, economic and cultural variables were identified as endogenous variables and a total of 20 indicators. For a proper validity of the questionnaire, the opinions of professors and elites have been used so that the indicators explaining the indicators were sent to 25 people in the form of questionnaires and they were asked to measure the initial validity between the indicators of the questionnaire. Finally, the data collected in SPSS software and taking descriptive statistics and subsequent analysis in structural equations (SEM) were implemented. Data analysis was performed by Amos software.

Results and Discussion

In studying the paths and coefficients obtained in the research assumptions in the first stage, three economic, social and cultural conditions have a significant effect on local communities and local communities on social sustainability. Based on the amount of path coefficient (beta), the intensity of the effect and the direction of these studied pathways have also been evaluated positively. Beta value in the path of economic situation affects local communities with coefficient of 0.155, social status on local communities with coefficient of 0.570 and cultural status on local communities with coefficient of 0.403 and finally local communities affect social stability with coefficient of 0.632. Among the variables affecting local communities, social status had the greatest effect and then cultural status and finally economic status. Finally, local communities have an effect of 0.632 on social sustainability in region 8 of Tehran. In other words, if the exogenous variable (independent) of local communities changes one unit, social sustainability will change by 0.632 units in the same positive direction. Therefore, it can be said that the research hypothesis, which is the role of local communities on sustainable social development, will be confirmed.

Conclusion

According to the conceptual model of the research, it was found that economic factors and social factors and cultural factors affect local communities, but the impact factor of each of these factors on local communities is different. The results which confirm the positive and significant role of local communities on social sustainability, with the results of Sajjadi and Vahedi Yeganeh (2017), who considered the role of local communities' participation in social sustainability significant and also, with the results of The Research of Dadashpour et al. (2012), which investigated and explained the position of trust in local communities and considered it significant; also, with the results of the research, Dadashpour et al. (2012), who investigated and explained the position of trust in local communities and considered it significant. The results achieved by Pourahmad et al explained that the role of neighborhood management in social sustainability is aligned.

Key words: Local Communities, Sustainable Development, Social Sustainability, District 8 of Tehran

ارائه الگوی نقش اجتماعات محلی در توسعه پایدار اجتماعی شهرها (مطالعه موردی منطقه ۸ شهر تهران)*

مریم رحمانی لشگری - دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یادگار امام خمینی (ره)، شهرری، ایران.
علیرضا استعلاجی^۱ - استاد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یادگار امام خمینی (ره)، شهرری، ایران.
آزیتا رجبی - دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز، تهران، ایران.
مجید ولی شریعت پناهی - دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یادگار امام خمینی (ره)، شهرری، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۱۵

چکیده

نمود بارز پایداری اجتماعی شهرها بر پایه محله پایدار و اجتماعات محلی قابل مشاهده است. که عوامل بسیاری در انسجام و شکل گیری اجتماعات محلی دخیل هستند که شناخت و میزان تأثیر گذاری آن ها در پایداری اجتماعی در قالب یک الگوی بهینه اهمیت بسیاری دارد. از این رو هدف پژوهش حاضر، ارائه الگویی از پایداری اجتماعی با نقش اجتماعات محلی بر اساس شاخص های توسعه پایدار اجتماعی و اجتماعات محلی و بررسی ارتباط درونی و پنهانی بین متغیرها و شاخص ها می باشد. تحقیق حاضر از نوع کاربردی و روش کار از نوع آمیخته (توصیفی - تحلیلی) و جمع آوری داده به دو روش کتابخانه ای و میدانی و از ابزار پرسشنامه است. جامعه آماری گروه خبرگان در رشته های جغرافیا و برنامه ریزی شهری، شهرسازی و جامعه شناسی است و حجم نمونه با استفاده از نرم افزار SAMPL POWER برابر با ۱۰۰ نفر برآورد گردیده است. روش نمونه گیری احتمالی و تصادفی ساده در نظر گرفته شده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها از مدل معادلات ساختاری و نرم افزار ایموس بهره گرفته شده است. یافته های پژوهش نشان می دهد که وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به ترتیب به میزان ۰/۱۵۵، ۰/۵۷۰ و ۰/۴۰۳ بر اجتماعات محلی اثرگذار هستند و اجتماعات محلی نیز به میزان ۰/۶۳۲ بر پایداری اجتماعی تأثیر مثبت و معنادار دارد. بنابراین، تحقیق حاضر معتقد است که، نظام برنامه ریزی شهری برای توسعه پایدار اجتماعی شهر بایستی به سمت رویکرد برنامه ریزی اجتماع محور سوق داده شود.

واژگان کلیدی: اجتماعات محلی، توسعه پایدار، پایداری اجتماعی، منطقه ۸ شهر تهران.

* این مقاله مستخرج از رساله دکتری خانم رحمانی به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم و چهارم در دانشگاه آزاد اسلامی می باشد.
Email: al_estelaji@yahoo.com

مقدمه

بررسی ادبیات موجود در مورد مفهوم محله در شهرها نشان از تغییر مفهوم آن از ابزار کالبدی و فضایی به مفهوم اجتماعی و انسانی دارد. محله های شهری از دیرباز به عنوان عرصه های کالبدی اجتماعی در شهر های ایران مطرح بوده و به عنوان اجزای عملکردی و جغرافیایی به شمار می آمدند، که نقش اساسی در حیات اجتماعی شهرها داشته اند (رهنمایی و همکاران، ۲۰:۱۳۸۶). شهرها به طوری که در دیدگاه های اولیه محله به عنوان یک ابزار و یک زیر سیستم پیچیده شهر قلمداد می شد که در آن جمعیت مشخص در یک محدوده مشخص زندگی می کرد (داداش پور و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۱۶). درحالی که در ادبیات شهرسازی امروزی، محله به عنوان یک ساخت اجتماعی و یک پدیده فرهنگی بحساب می آید که دارای مرز و هویت مشخص بوده (رفیع پور و همکاران، ۱۳۸۹: ۳) که عوامل مختلفی در تضعیف یا تقویت شدن آن مهم و اثرگذار می باشند. امروزه اجتماعات محلی با توجه به ماهیتشان، تأثیرگذاری مثبتی بر پایداری اجتماعی شهری دارند. اما علی رغم تمرکز انسانی در تعریف پایداری، جای تعجب است که توجه کمی به تعریف پایداری اجتماعی در رشته های محیطی شده است (Dempsey, 2011:290). این در حالیست که پایداری اجتماعی، یکی از سه ستون و چارچوب توسعه پایدار است. بسیاری از بحث های برجسته در مورد توسعه پایدار بر چالش های مدیریت مسائل اقتصادی و زیست محیطی متمرکز هستند و از جنبه اجتماعی کمتر به این موضوع پرداخته اند. در واقع توسعه باید با تکیه بر توان های ناحیه محیط اقتصادی - اجتماعی پایداری را جهت جذب سرمایه گذاری فراهم آورد (صدوق و همکاران، ۱۳۹۳: ۹۶).

پایداری اجتماعی با هدف عدالت اجتماعی: تأمین نیازهای پایه انسانی و اجتماعی (مانند دسترسی به ابزار معیشت، بهره مندی مکفی از سرمایه های اصلی، مشمولیت فرهنگی در جهت افزایش سرمایه اجتماعی، برخورداری از سلامت و غیره) در توسعه پایدار مورد توجه قرار میگیرد (عبداللهی، ۱۳۹۴: ۲۵۶).

این در حالیست که، به گفته داس، «این حقیقت است که شکل گیری پایداری اجتماعی، مهم ترین مشکل مدیران شهری محسوب می شود و با وضعیت کنونی، تحقق کامل آن را باید جزو آرمان ها تلقی کرد» (Das, 2104). یکی از مهمترین مقوله های پایداری اجتماعی، اجتماع پذیری محلات برای تمامی اقشار و گروه های اجتماعی و وقوع تعاملات اجتماعی در پرتو پایداری اجتماعی برای آن هاست. لازمه ایجاد اجتماعات و تعاملات اجتماعی، اعتماد سازی، حس تعلق مکانی، مشارکت و ... است. چرا که احیای جامعه مدنی و ارتقاء مشارکت، بدون احیای اجتماعات محلی، حفاظت از حوزه عمومی محلی و تأمین مشارکت محلی امکان پذیر نمی باشد (Catanese, 1988:90). بنابراین، در جامعه امروزی برای دستیابی به توسعه پایدار شهری، محلات اهمیت ویژه ای داشته و همکاری و مشارکت ساکنین آن ها لازم و ضروری می باشد. چراکه ساکنین هر محله، بیشترین اطلاعات را راجع به محله خود دارند، از تمام مشکلات موجود آگاهند و بعضاً پیشنهادات سازنده ای در جهت رفع مشکلات حاضر در سر دارند. بنابراین، موفق ترین برنامه ها، آن هایی هستند که از مقیاس محله آغاز می شوند. اجماع عمومی گسترده ای وجود دارد که محله به عنوان بهترین مقیاس و نقطه آغاز خلق اجتماعات پایدار راستین و به تبع آن جهانی پایدار و عادلانه می باشد، و اجتماعات محلی به عنوان یکی از اصلی ترین پیش شرط های حرکت به سوی آینده شهری پایدار تلقی می گردد. به بیانی دیگر، این اجتماعات به عنوان عنصری حیاتی و یکی از راهکارهای نیل به توسعه پایدار اجتماعی محله ای می باشد.

در این بین کلان شهر تهران به عنوان کانون سیاسی، اقتصادی و تحولات اجتماعی کشور به دلایلی چون عدم همگرایی اجتماعی، نبود سرمایه های اجتماعی و روحیه مشارکتی در بین ساکنین محلات، فقدان حس تعلق مکانی و ضعف در پیوندهای مدیریتی محله ای در زمینه پایداری اجتماعی دچار ضعف بوده و از سرمایه های اجتماعی ارتباط دهنده بهره مند نشده است (مشکینی، ۱۳۹۲: ۳۵) و این مسائل موجب عدم شکل گیری اجتماعات محلی به معنای واقعی در بین محلات شهر تهران شده است و این امر ارتباطات و تعاملات اجتماعی را بشدت به سمت واگرایی می کشاند. این موارد نشان می دهد که، تاکنون اجتماعات محلی به عنوان فضاهای نمادین مطرح شده اند و به صورت کلیدی و کاربردی روی آن ها کار نشده است. در میان مناطق شهر تهران، منطقه ۸ یکی از مناطق قدیمی و مهم بخش شرقی این شهر می باشد. این منطقه، ترکیبی از محلات قدیمی با بافت سنتی و محلات جدیدتر می باشد. از این رو از تنوع اجتماعی نیز برخوردار است و این امر موجب گشته تا همبستگی کمی در بین ساکنین محلات به ویژه محلات جدیدتر آن باشد و اجتماع پذیری که مبتنی بر حضور مردم و تعاملات اجتماعی بین آن ها در فضاهای شهری، به صورت کم رنگ تر وجود داشته باشد و در نتیجه توسعه پایدار اجتماعی نیز را با مشکلات عدیده ای روبرو می کند. از این رو، این پژوهش با چنین رویکردی درصدد است تا میزان اثرگذاری و نقش تعاملات اجتماعی محله های منطقه ۸ شهر تهران را در پایداری اجتماعی این منطقه مورد سنجش قرار دهد.

هدف اصلی تحقیق حاضر دستیابی به الگویی بهینه از نقش اجتماعات محلی در توسعه پایدار اجتماعی در بین ساکنین محلات شهری است. براین اساس، پژوهش حاضر سعی دارد تا منطقه ۸ شهر تهران را به عنوان نمونه مورد بررسی قرار دهد و براساس مطالعات و بررسی هایی که در این منطقه صورت گرفته است، به سوال زیر پاسخ دهد:

اجتماعات محلی تا چه میزان در توسعه پایداری اجتماعی اثرگذار هستند؟

در زمینه اجتماعات محلی و توسعه پایدار اجتماعی پژوهش های مختلفی در خارج و داخل کشور صورت گرفته است که برخی از مهمترین آنان در ادامه آمده است:

سپاجاوری و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهشی تحت عنوان «پایداری اجتماعی در جوامع معدن شمال اروپا و شمال غربی روسیه»، به موضوع پایداری اجتماعی پرداخته اند. رویکرد پایداری اجتماعی در این پژوهش در دو بعد رویه ای و زمینه ای بررسی شده است. پایداری اجتماعی رویه ای به برنامه ریزی و تصمیم گیری در مورد روند استخراج معادن در طی عملیات استخراج اشاره دارد. پایداری اجتماعی زمینه ای، ویژگی های خاص این منطقه را شامل می شود. نتایج نشان داده است که، معضل اصلی در جوامع شمالی از بعد زمینه ای پایداری اجتماعی بین ترس و حتی اضطراب از تأثیرات منفی زیست محیطی، فرصت های شغلی، رفاه و ساختار خدمات بهتر در مناطق شمالی توسط معدن کاری است.

خالد جلال (۲۰۱۲)، در پژوهشی، به مطالعه پایداری اجتماعی شهری، به مطالعه جوامع محلی اماراتی در العین پرداخته است. تحقیق حاضر به بررسی طراحی محلات عمومی در امارات متحده عربی از نظر پایداری اجتماعی، به ویژه در شهر العین می پردازد. براساس اصول و شاخص های مربوط به پایداری اجتماعی در محلات در سطح جهانی و محلی، تحقیقات با ارزیابی ابعاد پایداری اجتماعی با اتخاذ یک روش تحقیق کیفی آغاز شد. ابزار تحقیق شامل انجام مصاحبه های رو در رو با نمایندگان خانواده های اماراتی ساکن در محله های عمومی، تحلیل الگوهای طراحی برخی از محله های منتخب، مشاهدات میدانی و تجزیه و تحلیل نحوی فضایی بود. از طریق این تحلیل چند فاز، درک واضحی از سطح پایداری اجتماعی حاصل شده در طراحی محله های عمومی در العین محقق شده و برخی از دستورالعمل های طراحی محله، ارائه شده است.

دمپسی (۲۰۱۱)، در این پژوهش تحت عنوان «بعد اجتماعی توسعه پایدار»، تعریف پایداری اجتماعی شهری را مورد مطالعه قرار داده است. هدف این مقاله پرداختن به نابرابری از طریق کاوش دقیق و تعریف مفهوم پایداری اجتماعی در بافت شهری است و رابطه بین شکل شهری و پایداری اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته و دو بعد اصلی پایداری اجتماعی چون دسترسی عادلانه و پایداری جامعه شناسایی شده، مورد بحث قرار گرفته است.

زارع و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی، به بررسی نقش مشارکت اجتماعات محلی در توسعه پایدار اجتماعی شهرها برای محله سنگلج تهران پرداخته اند. نتایج نشان داده است که بین حس تعلق و مدت اقامت در محله و میزان مشارکت در پایداری اجتماعی محله رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، شاخص های حس تعلق به محله، اعتماد بین ساکنین محله، بهسازی و نوسازی بافت فرسوده محله و رضایت از محله به ترتیب با ارزش عددی ۰/۲۱۲، ۰/۷۷۱، ۰/۳۳۸، ۰/۱۴۳ دارای ارتباط مستقیم و نیز شاخص های شرکت در فعالیت جمعی، توجه به منافع ساکنین محله، همگرایی اجتماعی ساکنان و مشارکت ساکنان به ترتیب با ارزش عددی ۰/۱۷۱، ۰/۲۳۴، ۰/۱۸۵ و ۰/۰۲۷ دارای ارتباط غیر مستقیم با پایداری اجتماعی محله هستند.

دانش مهر و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی، به بررسی وضعیت پایداری اجتماعی منطقه ۷ شهرداری تهران و ارائه راهکارهایی برای تقویت آن پرداخته اند. نتایج نشان داده است که وضعیت متغیرهای دسترسی و کیفیت خدمات و امنیت منطقه ۷ تهران بالاتر از میانگین و در وضعیت متوسط رو به زیاد بوده است، ولی وضعیت متغیرهای زیبایی شناسی، محیط زیست، تراکم و انبوهی، تغییرات کاربری و ناهماهنگی کارکردی، احساس تعلق، مسئولیت پذیری و همسایگی و امید به آینده و مهاجرت پایین تر از میانگین و در وضعیت متوسط رو به کم بوده است. همچنین، وضعیت متغیرهای وضعیت اقتصادی و توزیع عادلانه و مشارکت در حد متوسط می باشد.

کرمی و محمد حسینی (۱۳۹۷)، در پژوهش خود، به مطالعه بررسی تأثیر اجتماع پذیری فضاهای عمومی بر پایداری اجتماعی در مجتمع های مسکونی مهر اردبیل پرداخته اند و به این نتیجه رسیده اند که وجود فضاهای اجتماع پذیر بر افزایش سطح پایداری اجتماعی در مجتمع های مسکونی تأثیرگذار است.

پوراحمد و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی، به تبیین نقش مدیریت محله ای بر پایداری اجتماعی شهر تهران از طریق سرمایه های اجتماعی ارتباط دهنده شهری پرداخته اند. نتایج به دست آمده بیانگر تأثیر معنادار مدیریت محله ای بر سرمایه اجتماعی ارتباط دهنده می باشد. این تأثیر به میزان ۰/۴۰۲ است و همچنین، حضور متغیر میانجی، مدیریت محله ای با سرمایه اجتماعی و رابطه سرمایه اجتماعی با متغیر پایداری اجتماعی شهر تهران با ۹۵ درصد اطمینان معنادار بوده است.

سجادی و واحدی یگانه (۱۳۹۶)، در پژوهشی، نقش مشارکت اجتماعات محلی در توسعه پایدار اجتماعی شهرها را در محله سرتپوله شهر سنندج مورد مطالعه قرار داده اند. نتایج نشان داده است که عواملی همچون همگرایی اجتماعی قوی میان همسایگان، اعتماد بین ساکنین محله، حس تعلق مطلوب به محله، بیشترین تأثیر را در پایداری اجتماعی محله دارند. همچنین، بین حس تعلق و مدت اقامت در محله و میزان مشارکت در پایداری اجتماعی محله رابطه معناداری وجود دارد و شاخص های حس تعلق به محله، اعتماد بین ساکنین محله، بهسازی و نوسازی بافت فرسوده محله و رضایت از محله به ترتیب با ارزش عددی ۰/۲۱۲، ۰/۷۷۱، ۰/۳۳۸، ۰/۱۴۳ دارای ارتباط مستقیم و نیز شاخص های شرکت در فعالیت جمعی، توجه به منافع ساکنین محله، همگرایی اجتماعی ساکنان و مشارکت ساکنان به ترتیب با ارزش عددی ۰/۱۷۱، ۰/۲۳۴، ۰/۱۸۵ و ۰/۰۲۷ دارای ارتباط غیرمستقیم با پایداری اجتماعی محله هستند.

فنی و البوغبیش (۱۳۹۶)، در پژوهشی، به مطالعه مدیریت محله ای و پایداری اجتماعی زندگی شهری (مطالعه موردی: محله ولنجک در منطقه یک تهران) پرداخته اند. نتایج تحقیق نشان داده است که، شاخص های پایداری اجتماعی از جمله هویت محله ای و حس تعلق خاطر، اعتماد و همبستگی اجتماعی، تعامل و مشارکت اجتماعی، کیفیت زندگی و توانمند سازی گروه های اجتماعی در سطح محله ولنجک در سطح مطلوبی قرار دارند و نقش و عملکرد شورایی ها در تحقق زندگی اجتماعی در سطح محله را مطلوب و مثبت تلقی نموده است.

داداش پور و همکاران (۱۳۹۱)، در پژوهشی، به بررسی و تبیین جایگاه اعتماد در اجتماعات محلی در محله دولاب شهر تهران پرداخته اند. نتایج تحقیق نشان می دهد که محله دولاب یک محله اجتماع محور است ولی به دلیل بالا نبودن میزان اعتماد ساکنین محله به نهادهای محلی فعال در زمینه شهرسازی، در حال حاضر نمی تواند از مزیت های اجتماع محور خود استفاده کند و این محوریت اجتماعی نیز به دلیل فقدان اعتماد در محله روز به روز در حال کاهش است.

مبانی نظری

در لغتنامه آکسفورد اجتماع محلی «Community»، به معنای بدنه ای از انسان ها که در یک مکان، ناحیه و یا یک محدوده مشترک زندگی کرده و ویژگی های مشترک مذهبی، شغلی و ملی و ... دارا می باشند، آورده شده است و در ادبیات شهر سازی مفهوم «Community»، شبکه ای از اجتماعات مردمی با هویت، علائق و نظریه های مشترک در سطح محلی که شناخت، فرصت و حمایت های دو سویه ای برای دوستی و همکاری فراهم می آورند، می باشد (Barton, 2033:4).

به طور کلی، می توان گفت: که اجتماع محلی، دلالت بر وجود روابط بین گروهی از مردم در مکان جغرافیایی خاص دارد. این روابط فراتر از روابط اتفاقی است، زیرا اعضای گروه دارای برخی اهداف و ارزش های مشترک هستند و شاید شیوه زندگی که در آن اعضا حامی یکدیگرند به نوعی به احساسات مثبت منجر شود که نتیجه آن درجه ای از تعهد متقابل و مسئولیت پذیری و تعلق پذیری میان اعضا است (سجادی، ۱۳۹۶). به بیان دیگر، اجتماع محلی گروهی است که خود را دست های پایدار و قدرتمند می داند، بخصوص زمانی که دارای یک منطقه جغرافیایی مشترک باشند. یک معیار اجتماع محلی، مشارکت منظم افراد در فعالیت های آن است، دیگری قدرت تشخیص افراد اجتماع محلی از لحاظ درک گروه اجتماعی و سومی فضا و مکان خاصی است که به طور مشترک، قلمرو گروه به حساب می آید، این فضا دارای شاخص های خاص خود است که اعضای جامعه نسبت به آن وابستگی عاطفی قوی ای دارند (حبیبی، ۱۳۸۴: ۲). وجود اجتماعات محلی در سطح محلات و مناطق شهری می تواند بر پایداری اجتماعی آن ها اثرگذاری درخور و مثبتی داشته باشد. جوامع پایدار اجتماعی باید توانایی حفظ و افزایش منابع خود را داشته باشند و همچنین، دارای راهکارهای انعطاف پذیر برای جلوگیری از مشکلات در آینده باشند. در کنفرانس ریو در سال (۱۹۹۲)، مشکلات محیطی به وجود آمده در ارتباط تنگاتنگی با شرایط اقتصادی و اجتماعی کشورها دیده میشود. بنابراین، در توسعه پایدار لازم است که به سه بعد محیط و اقتصاد و اجتماع اهمیت یکسانی داده شود (تیموری و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۰).

عقیده بر این است که، بیش از دو دهه از آغاز بحث های توسعه پایدار، بعد انسانی پایداری مورد غفلت قرار گرفته و تمرکز بر ابعاد محیطی توسعه و رشد اقتصادی بوده است، عدم موفقیت و شکست های وسیع و گسترده این رویکرد، منتهی به ایجاد و تولید تغییری معنادار و تجدید یا نو کردن مفهوم پایداری اجتماعی و دیگر جنبه های مربوط و وابسته به آن است (Vallance et al, 2011: 342).

پایداری اجتماعی تحت مفاهیم وسیع‌تر برابری اجتماعی، توزیع خوب و مناسب منابع و اجتناب از کارهای محرومیت‌زا، اجازه دسترسی ساکنان به مشارکت فعال و کامل در جامعه به لحاظ اجتماعی، اقتصادی و سیاسی و همچنین، پایداری جامعه قرار می‌گیرد (Dempsey et al, 2012: 93). همچنین، پایداری اجتماعی را دارای چهار عنصر اصلی و تعیین‌کننده عدالت اجتماعی، همبستگی اجتماعی، مشارکت و امنیت دانسته‌اند (DFID, 2002:2). از نظر لی ارکان اصلی در تعریف پایداری اجتماعی شامل عدالت (دسترسی کافی به منابع برای مشارکت کامل در اجتماع و پیشرفت، توزیع عادلانه و به حداقل رساندن سطح نابرابری، امید به زندگی بیشتر، جرم و جنایت کمتر)، تعامل اجتماعی (داشتن حق و فرصت برای مشارکت، لذت بردن از تمام جنبه‌های زندگی اجتماعی، تعامل با سایر افراد جامعه)، امنیت (محیط امن، سلامت زندگی)، انعطاف‌پذیری (توانایی پاسخگویی مناسب و خلاقانه به نیازها)، مردم‌سالاری اختیار داری (وجود فرایندهای دموکراتیک، وجود ساختارهای حکومتی پاسخگو، اطلاعات در دسترس به اعضای جامعه، دسترسی جامعه خبرگان، فضای مشارکت شفاف، باز و پاسخگو)، همبستگی و ارتباط (همبستگی در سطوح رسمی، غیر رسمی، فرآیندهای اجتماعی، نهادهای عمومی و مدنی، خدمات اجتماعی، فرهنگ و هنر، رسانه‌ها و ارتباط، تفریح و ورزش) (Lee gits, 2005:87).

در سطح عملیاتی، پایداری اجتماعی ناشی از اقداماتی در زمینه موضوعات کلیدی که شامل عرصه‌های اجتماعی افراد و جوامع برای ظرفیت‌سازی و توسعه مهارت‌ها برای رفع نابرابری‌های زیست‌محیطی و فضایی می‌شود. در این تعریف پایداری اجتماعی با اصولی همچون عدالت و سلامت با مسائل در حال ظهور در مورد مشارکت، نیازها، سرمایه‌های اجتماعی، اقتصاد، محیط زیست و اخیراً با مفاهیمی مثل شادی، رفاه و کیفیت زندگی در ارتباط است (Dixon and Colantonio, 2009:4) همچنین، پایداری اجتماعی باید بر پایه ارزش‌هایی از برابری و دموکراسی باشد. این بدین معناست که باید به لحاظ حقوقی، سیاسی، مدنی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر کیفیت جوامع تأثیر بگذارد (Sachcs, 1999:27).

نظریه‌های پایداری اجتماعی

پایداری اجتماعی زیر عنوان زندگی سالم، بارور و هماهنگ با طبیعت تعریف شده است. همچنین، اطمینان از «آینده‌ای بهتر برای همه» با تأکید بر نقش حیاتی آنان در مدیریت محیطی و توسعه از ارکان تعریف پایداری اجتماعی است (زالی، ۱۳۸۶: ۲۱).

مورفی^۲ در تعاریف خود از پایداری اجتماعی به چهار رکن اصلی اشاره می‌کند، که عبارتند از: عدالت، مشارکت، آگاهی برای پایداری و همبستگی اجتماعی (Murphy, 2012).

گاتس و لی^۳ در تبیین پایداری اجتماعی بر توجه به نیازهای اساسی، مانند مسکن و درآمد، و ظرفیت‌های فردی از جمله فرصت‌های شغلی متنوع و امکانات و برنامه‌های تفریحی، فرهنگی و اوقات فراغت مناسب با حداقل هزینه، و ظرفیت‌های اجتماعی همچون، هویت، مشارکت و وجود مکان‌هایی به منظور برگزاری فعالیت‌های هنری و اجتماعی در جهت توسعه سازمان‌های اجتماعی و تقویت تعادل بین آنها تأکید دارند. همچنین، به منظور اثرگذاری ظرفیت‌های فردی و

1- lee

2- Murphy

3- Gates & Lee

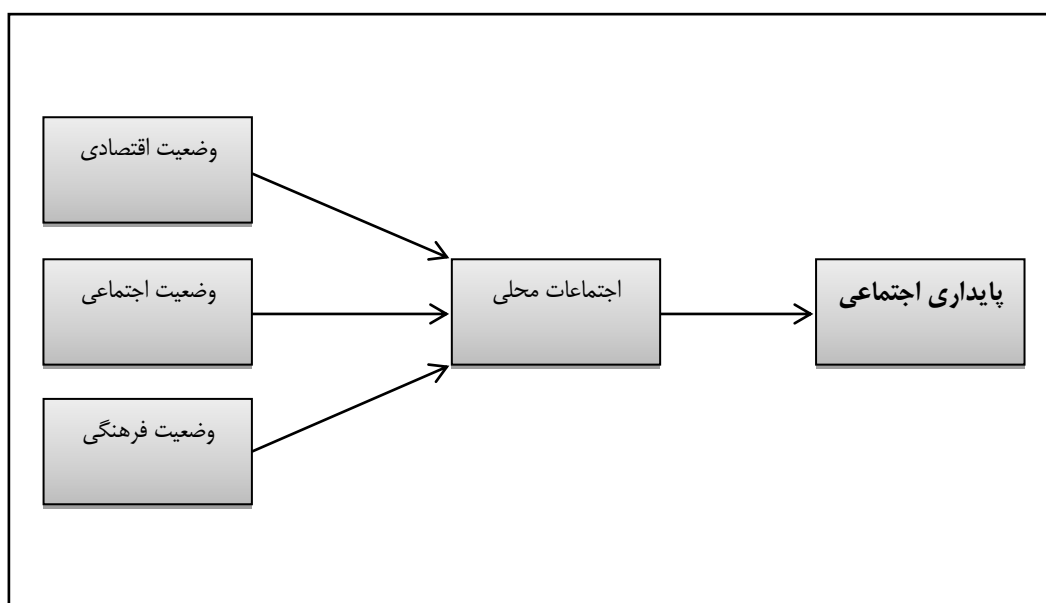
جمعی، چهار اصل برابری و عدالت اجتماعی، تعادل اجتماعی، امنیت و سازگاری را معرفی می‌نمایند (Gates, 2005, Lee &

Thin, 2002). همکارانش در سال (۲۰۰۲)، توسعه پایدار اجتماعی را شامل چهار معیار اصلی عدالت اجتماعی، همبستگی اجتماعی، مشارکت و امنیت معرفی کرده‌اند؛ که مبنایی برای سازمان توسعه بین‌المللی نیز قرار گرفت (Thin, Lockhart and Yaron, 2002).

دمپسی^۲، پایداری اجتماعی را شامل طیف گسترده‌ای از رفتارهای اجتماعی، وجود تعامل میان ساکنان یک محله، وجود مشارکت میان نهادهای رسمی و غیررسمی محلی، را شامل می‌شود (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۹۰).

وینگتنر و مبرگ^۳ پایداری اجتماعی را در واقع مجموعه‌ای از شاخص‌هایی همچون، دسترسی (اشتغال، فضای باز، خدمات محلی)، سرمایه اجتماعی، بهداشت و بهزیستی، انسجام اجتماعی، امنیت (شامل عینی و ذهنی)، توزیع عادلانه اشتغال و درآمد، مشارکت محلی، میراث فرهنگی، آموزش، مسکن و ثبات جامعه، ارتباط و حرکت (عابر پیاده، حمل و نقل مناسب)، عدالت اجتماعی (درون و بین نسلی)، حس مکان و تعلق معرفی کرده‌اند (Weingaertner & Moberg, 2011:5).

از نظر کول آنتونیو^۴ پایداری اجتماعی ترکیبی از اصول سنتی اجتماعی، از قبیل: نیازهای اولیه و اساسی (مسکن و بهداشت)، اشتغال، آموزش، برابری و عدالت اجتماعی و مفاهیم جدیدی که کمتر نیز قابل اندازه‌گیری هستند، مانند: هویت، حس مکان، خوشبختی، رفاه و کیفیت زندگی است (Colantonio, 2008).

شکل شماره ۱. مدل مفهومی تحقیق

- 1- Thin
- 2- Dempsey
- 3- Weingaertner & Moberg
- 4- Colantonio

روش تحقیق

پژوهش حاضر به روش توصیفی - تحلیلی با ماهیت کابردی و در قالب معادلات ساختاری تدوین یافته است. جمع آوری داده ها به روش کتابخانه ای و میدانی (با ابزار پرسشنامه) بوده است. جامعه آماری گروه خبرگان مشتمل بر رشته های جغرافیا و برنامه ریزی شهری، شهرسازی و جامعه شناسی است که برای تعیین حجم نمونه با استفاده از نرم افزار SAMPLE POWER و با استفاده از روش معادلات ساختاری در بخش تجزیه و تحلیل داده ها و همینطور به منظور تعمیم پذیری و درجه بندی مقیاس ها و در نظر گرفتن بازه اطمینان ۰/۹۵ و ضریب تأثیرپذیری ۰/۱۹ و در نظر گرفتن تعداد متغیرهای مکنون و آشکار تعداد ۱۰۰ نفر برآورد شدند که، به روش احتمالی تصادفی ساده انتخاب شدند.

با توجه به ادبیات نظری و سوابق پیشینه و مطالعات صورت گرفته، متغیرهای پژوهش شامل پایداری اجتماعی به عنوان متغیر برونزا و اجتماعات محلی که به وسیله سه متغیر اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی قابل سنجش می باشد به عنوان متغیر درونزا و جمعاً با ۲۰ شاخص شناسایی گردید. برای روایی مناسب پرسشنامه از نظرات اساتید و نخبگان استفاده گردید، به طوری که معرفه های تبیین کننده شاخص ها در قالب پرسشنامه به ۲۵ نفر ارسال و از آن ها خواسته شد تا با امتیاز بندی از ۱ تا ۹ میزان روایی اولیه میان شاخص های پرسشنامه را بسنجند. از ۲۱ پرسش نامه عودت داده شده معرفه هایی که امتیاز میانگین کمتر از ۴/۵ را دریافت کردند از پژوهش حذف گردیدند و در نهایت ۳۸ سوال در قالب پرسشنامه ای منسجم تکمیل گردید. در نهایت داده های گردآوری شده در نرم افزار SPSS و گرفتن آمارهای توصیفی و تجزیه و تحلیل های بعدی در معادلات ساختاری (SEM) پیاده شد.

تجزیه و تحلیل داده ها با نرم افزار ایموس انجام شد. این روش رویکردی، تأییدی بر نظریه های ساختاری مربوط به پدیده ها دارد. که با استفاده از آن تحلیل مسیر صورت می گیرد. برای دستیابی به تحلیلی جامع با استفاده از روش معادلات ساختاری و آزمون لیزرل شاخص ها و متغیرهای اثرگذار بر پایداری اجتماعی را مورد واکاوی قرار گرفت. با استفاده از این آزمون میزان روایی و پایایی سازه و شاخص های برازش مدل (انطباق پذیری حجم نمونه با واقعیت) و همچنین، میزان اثرگذاری و ضریب مسیر هر عامل و شاخص بر متغیر برونزای پایداری اجتماعی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

سپس با استفاده از اطلاعات و نتایج بدست آمده از گروه خبرگان که مورد پرسش قرار گرفته اند نحوه اثرگذاری هر متغیر و شاخص بر متغیر پایداری اجتماعی نیز مشخص گردید. در ادامه نیز در (جدول ۱)، شاخص های پژوهش آورده شده است.

جدول شماره ۱. متغیرهای پژوهش

متغیرها	شاخص‌ها
پایداری اجتماعی	امنیت
	مشارکت
	احساس تعلق، مسئولیت پذیری و همسایگی
	امید به آینده و مهاجرت
تعاملات اجتماعی	اعتماد
	شغل
	وضعیت مسکن
	عضویت در صندوق قرض الحسنه
	توزیع عادلانه درآمد
	ثبات مسکونی
	مشارکت و دموکراسی محلی
	انسجام جامعه (یعنی انسجام بین گروه‌های مختلف)-
	اعتماد به همسایگان
	احساس اجتماع و تعلق
رضایت از محله	
وضعیت اجتماعی	مشارکت در فعالیت‌های محله
	سازمان‌های فعال فرهنگی
	سنت‌های فرهنگی
	وجود انجمن‌ها
	کمک به نیازمندان محله

منبع: (نسترن و هادیزاده، دانش مهر و همکاران (۱۳۹۷)، Chan, Turkington and Sangster, (2006), Bramley et al, (2009), and Lee, (2008)

محدوده مورد مطالعه

منطقه ۸ یکی از مناطق شهرداری تهران است که در شرق این شهر قرار دارد. این منطقه از شمال به بزرگراه رسالت، از شرق به منطقه ۴ شهرداری تهران و پارک جنگلی سرخه حصار، از جنوب به خیابان دماوند و از غرب به منطقه ۷ محدود شده است. این منطقه از طریق همسایه شمالی خود (منطقه ۴)، به ارتفاعات کوه البرز و از طریق همسایه جنوبی خود (منطقه ۱۳)، به جنگل‌های سرخه حصار و کوه‌های سه تپه می‌رسد. جمعیت این منطقه براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ ایران، ۴۲۵۱۹۷ نفر (۱۴۸۵۸۲ خانوار)، شامل ۲۰۸۳۷۹ مرد و ۲۱۶۸۱۸ زن است. از جمله ویژگی‌های اجتماعی این منطقه، وجود بیش از ۵۰ درصد از سطح منطقه به کاربری مسکونی، سکونت نیمی از ارامنه تهران در این منطقه، تراکم و بافت قدیمی با خیابان‌ها و کوچه‌های کم عرض، این منطقه به لحاظ بافت شهری بسیار متراکم، خیابان‌کشی‌های آن جزء خیابان‌های اصلی کم عرض می‌باشد.

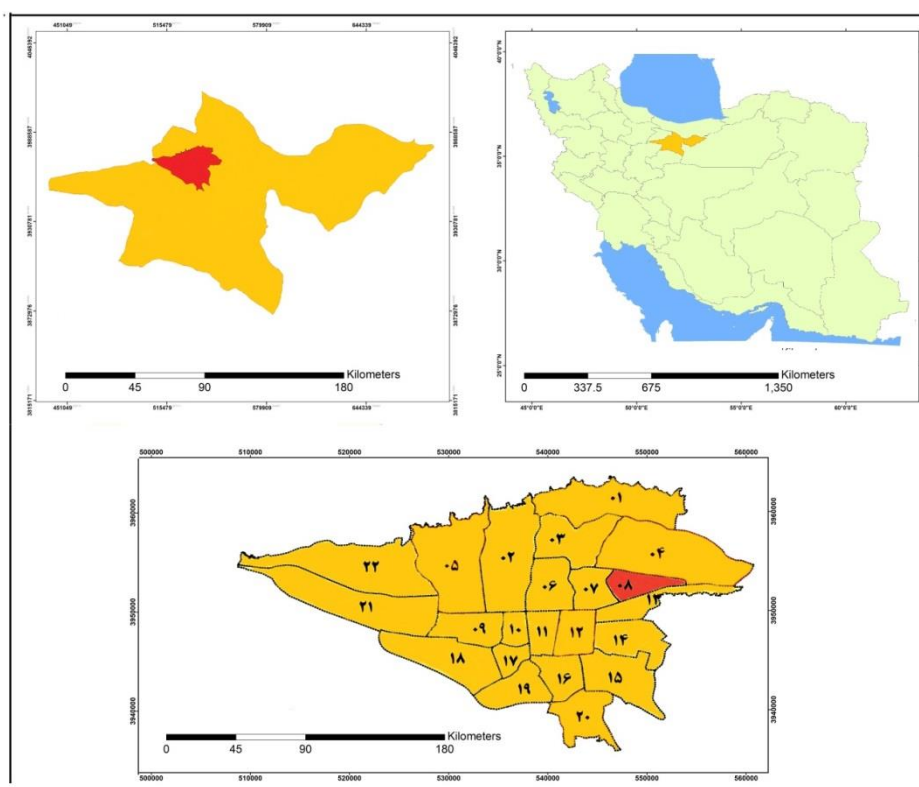
منطقه ۸ دارای ۳ ناحیه و ۲۰ محله ممیزی و ۱۳ محله شورایی است.

ناحیه یک: از شمال و شرق به خیابان رسالت از جنوب به خیابان دماوند از غرب به خیابان شهید آیت منتهدی می‌شود.

ناحیه دو: از شمال به بزرگراه رسالت از جنوب به خیابان دماوند و مسیل باختر، از شرق به خیابان شهید ایت و از غرب به خیابان شهید مدنی منتهی میشود.

ناحیه سه: از شمال به بزرگراه رسالت از جنوب به خیابان دماوند از شرق به خیابان مسیل باختر از غرب به خیابان استاد حسن بنا و خیابان سبلان جنوبی منتهی می شود.

نارمک، وحیدیه و مجیدیه از محله‌های قدیمی و معروف این منطقه اند. تهرانپارس، وحیدیه، تسلیحات، زرکش نیز از دیگر محلات منطقه ۸ به شمار می روند.

شکل شماره ۲. موقعیت جغرافیایی منطقه ۸ در کشور، استان و شهر تهران

بحث و یافته‌ها

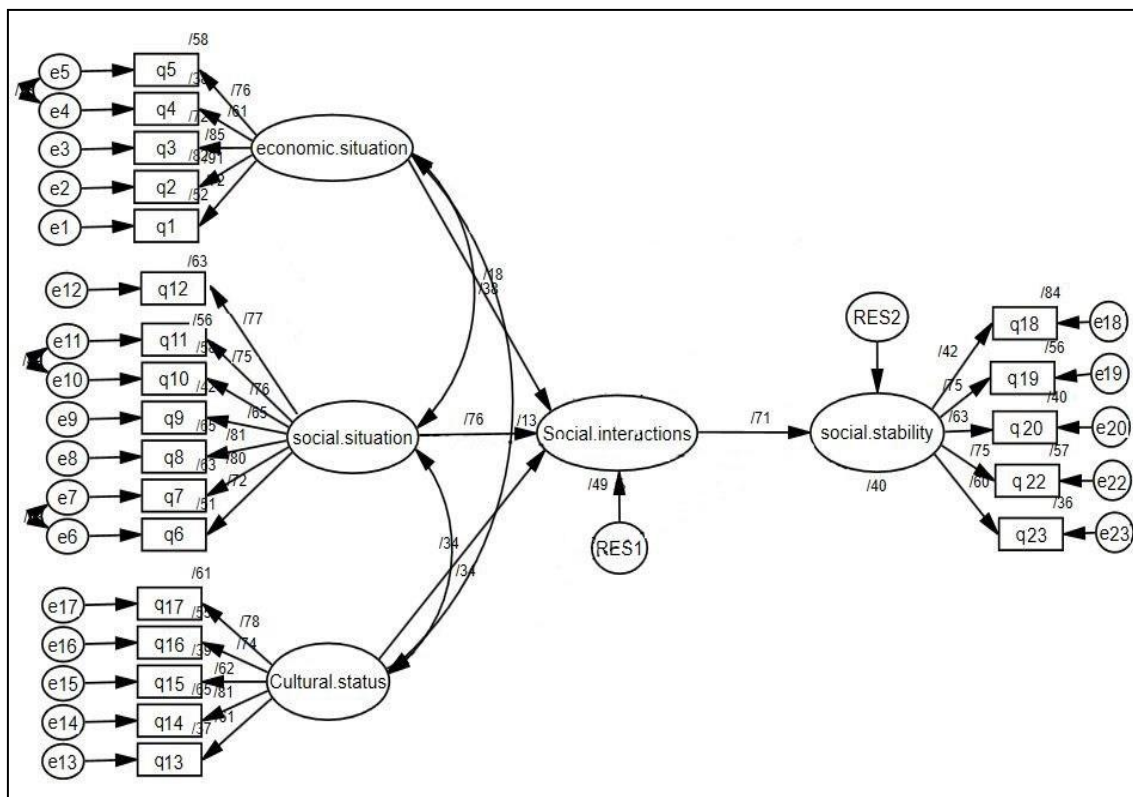
آمارهای توصیفی

براساس نتایج حاصل از یافته‌ها ۶۴ درصد از جامعه آماری مورد مطالعه را، مردان و ۳۶ درصد را زنان تشکیل می دهند. میانگین سنی پاسخگویان ۴۵ سال، از نظر تحصیلات ۷۲ درصد دکتری، ۲۰ درصد کارشناسی ارشد ۸ درصد کارشناسی است.

آزمون استنباطی

در جهت تحلیل داده‌های به دست آمده و تبیین فرضیه‌ها از مدل‌های معادلات ساختاری و نرم افزار آیموس استفاده شده است. در این پژوهش متغیر درونزا، پایداری اجتماعی و متغیر برونزا، اجتماعات محلی که با سه متغیر وضعیت اجتماعی و وضعیت اقتصادی و وضعیت فرهنگی به دست آمد، می باشند. جهت بررسی و سنجش هر کدام از این متغیرها نیز سنجه‌هایی در نظر گرفته شده است. (شکل ۳)، که مدل ساختاری استاندارد شده حاصل از خروجی نرم افزار آیموس

می باشد ضریب استاندارد شده و تحلیل مسیر روابط درونی و پنهانی متغیرها را نشان می دهد. در این شکل، هر دایره نشان دهنده یک متغیر پنهان و هر مستطیل نشان دهنده یک متغیر آشکار است. در این پژوهش پنج متغیر پنهان عبارتند از پایداری اجتماعی، اجتماعات محلی، وضعیت اجتماعی، وضعیت اقتصادی و وضعیت فرهنگی که به وسیله متغیرهای آشکار نشان داده شده در مستطیل ها، سنجیده شده اند. روابط بین متغیرهای پنهان و متغیرهای آشکار را در اصطلاح بار عاملی می گویند و به این ضرایب، ضرایب مسیر گفته می شود. برای به دست آوردن رابطه معنادار بین متغیر برونزا با متغیر درونزا از t -value در سطح اطمینان ۹۵ درصد استفاده شده است. (در شرایطی که مقدار t -value خارج از مقدار بحرانی $1/96$ و $-1/96$ باشد رابطه معنادار تلقی می گردد). همچنین، برای تعمیم پذیری جامعه نمونه با واقعیت از شاخص های برازش و برای تبیین میزان تغییرات متغیر برونزا به متغیرهای درونزا از ضریب تعیین (R^2) استفاده شده است. که در ادامه در قالب شکل استاندارد و اصلاح شده ضرایب مسیر و جداول نشان داده شده اند.

شکل شماره ۳. مدل ساختاری اصلاح شده پژوهش در حالت تخمین ضرایب استاندارد

بعد از ارائه مدل ساختاری اصلاح شده، بایستی با تحلیل مدل اندازه گیری مشخص گردد که آیا مدل اندازه گیری از اعتبار (روایی) و تعمیم پذیری (پایایی) مناسبی برخوردار است یا خیر؟ از این رو در ادامه به بررسی این مهم پرداخته می شود. لازم به ذکر است روایی و پایایی سازه هر متغیر به صورت مجزا در (جدول ۲)، آورده شده است. همچنین، در (جدول ۳)، روایی همگرا و واگرایی مدل اندازه گیری با استفاده از آزمون فورنل و لارکر مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول شماره ۲. بررسی پایایی و روایی سازه

	CR	AVE	MSV	ASV
وضعیت اقتصادی	۰/۸۳۷	۰/۵۰۹	۰/۴۵۴	۰/۳۱۶
وضعیت اجتماعی	۰/۸۴۲	۰/۶۰۳	۰/۰۱۶۶	۰/۰۹۱
وضعیت فرهنگی	۰/۸۸۴	۰/۵۶۰	۰/۴۵۴	۰/۲۴۴
اجتماعات محلی	۰/۸۳۹	۰/۵۱۳	۰/۲۸۶	۰/۱۴۹
پایداری اجتماعی	۰/۸۴۲	۰/۵۲۰	۰/۳۵۸	۰/۲۰۷

جدول شماره ۳. ررسی روایی و واگرایی فورنل و لارکر

	وضعیت اقتصادی	وضعیت اجتماعی	وضعیت فرهنگی	اجتماعات محلی	پایداری اجتماعی
وضعیت اقتصادی	۰/۷۱۳				
وضعیت اجتماعی	۰/۴۰۸	۰/۷۷۶			
وضعیت فرهنگی	۰/۶۷۴	۰/۳۷۸	۰/۷۴۸		
اجتماعات محلی	۰/۵۳۵	۰/۳۷۸	۰/۳۴۳	۰/۷۱۷	
پایداری اجتماعی	۰/۵۹۸	۰/۱۳۳	۰/۵۱۰	۰/۴۱۸	۰/۷۲۱

جمع بندی نتایج جداول بررسی روایی و پایایی سازه نشان می دهد که خوشبختانه مدل اندازه گیری اصلاح شده هم دارای پایایی سازه و و هم دارای روایی سازه می باشد و اکنون مدل اندازه گیری اصلاح شده بایستی از نظر تعمیم پذیری و انطباق آن در جامعه آماری مورد بررسی قرار گیرد. در رابطه با تأیید روایی مدل و دریافت این که مدل پیشنهادی تا چه اندازه با واقعیت جامعه آماری انطباق دارد، رجوع به شاخص های برازش کمک کننده خواهد بود. به عبارت دیگر معیارهای علمی قابل قبول برای تأیید مدل با استفاده از داده های گردآوری شده خود بحث اصلی در شاخص های برازش را تشکیل می دهد. (جدول ۴)، نمایانگر شاخص های برازش مدل اندازه گیری می باشد.

جدول شماره ۴. شاخص های برازش مدل اندازه گیری اصلاح شده

مقدار بدست آمده	حد مجاز	نوع شاخص برازش	شاخص های برازش
۱/۸۲۱	کوچکتر از ۳	شاخص های مقتصد	CMIN/df
۰/۰۵۲	کوچکتر از ۰/۰۸	شاخص های مقتصد	RMSEA
۰/۸۳	بزرگتر از ۰/۵	شاخص های مقتصد	PNFI
۰/۸۹	بزرگتر از ۰/۸	شاخص های مطلق	GFI
۰/۸۶	بزرگتر از ۰/۹	شاخص های مطلق	AGFI
۰/۹۵	بزرگتر از ۰/۹	شاخص های مقایسه ای	NFI
۰/۸۷	بزرگتر از ۰/۹	شاخص های مقایسه ای	TLI
۰/۹۸	بزرگتر از ۰/۹	شاخص های مقایسه ای	CFI
۰/۸۷	بزرگتر از ۰/۹	شاخص های مقایسه ای	RFI
۰/۹۸	بزرگتر از ۰/۹	شاخص های مقایسه ای	IFI

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل شاخص های برازش مدل پژوهش در نرم افزار ایموس ، برازش مدل قابل قبول است زیرا مدل اندازه گیری اصلاح شده پژوهش هم از نظر شاخص های مقتصد، هم مطلق و هم مقایسه ای در وضعیت برازشی ممکن قرار دارد. زیرا همه شاخص ها حد مجاز مورد نظر را رعایت نمودند و محقق می تواند ادعا نماید که مدل پژوهش از نیکویی برازش برخوردار است و مشاهدات ما در نمونه با واقعیت مورد نظر در جامعه انطباق دارد. پس می توان گفت مدل مورد نظر هر دو وظیفه مورد نظر خود را انجام داده است و محقق می تواند با این نگاه که مدلی معتبر، تعمیم پذیر و منطبق با واقعیت دارد به آزمون بررسی جهت و ضریب مسیرهای مورد نظر در متغیرهای پژوهش بپردازد. (جدول ۵)، بیانگر ضرایب مسیرهای مختلف تأثیر متغیرهای آشکار بر هر متغیر پنهان است.

جدول شماره ۵. معناداری فرضیات پژوهش

متغیر مکنون	فرضیه	متغیر مکنون	تخمین غیر استاندارد	خطا	نسبت بحرانی	p
اجتماعات محلی	<---	وضعیت اقتصادی	۰/۱۶۵	۰/۰۷۳	۲/۲۸۱	۰/۰۰۲
اجتماعات محلی	<---	وضعیت اجتماعی	۰/۶۲۲	۰/۰۸۶	۷/۱۹۶	***
اجتماعات محلی	<---	وضعیت فرهنگی	۰/۳۴۹	۰/۰۶۶	۵/۲۶۸	***
پایداری اجتماعی	<---	اجتماعات محلی	۰/۹۶۹	۰/۱۲۲	۷/۹۷۰	***

جدول شماره ۶. ضرایب مسیر استاندارد فرضیات پژوهش

نتیجه	بتا	متغیر مکنون	فرضیات	متغیر مکنون
تایید می شود	۰/۱۵۵	وضعیت اقتصادی	<---	اجتماعات محلی
تایید می شود	۰/۵۷۰	وضعیت اجتماعی	<---	اجتماعات محلی
تایید می شود	۰/۴۰۳	وضعیت فرهنگی	<---	اجتماعات محلی
تایید می شود	۰/۶۳۲	اجتماعات محلی	<---	پایداری اجتماعی

بر اساس (جدول ۶)، در بررسی مسیرها و ضرایب بدست آمده مقدار T-Value در همه مسیرها خارج از بازه بحرانی ۱/۹۶- تا ۱/۹۶ می باشد و در سطح اطمینان و یا احتمال ۰/۹۹ فرض آماری H_0 رد و فرض آماری H_1 تأیید می شود. یعنی در مرحله اول سه وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر اجتماعات محلی و اجتماعات محلی بر پایداری اجتماعی تأثیر معناداری دارد. و براساس مقدار ضریب مسیر (بتا) شدت اثر و جهت این مسیرهای بررسی شده نیز مثبت ارزیابی شده است. مقدار بتا در مسیر وضعیت اقتصادی بر اجتماعات محلی با ضریب ۰/۱۵۵، وضعیت اجتماعی بر اجتماعات محلی با ضریب ۰/۵۷۰ و وضعیت فرهنگی بر اجتماعات محلی با ضریب ۰/۴۰۳ و در نهایت اجتماعات محلی بر پایداری اجتماعی با ضریب ۰/۶۳۲ تأثیر دارد. براساس آمارهای بدست آمده از (جدول ۶)، می توان گفت در بین متغیرهای اثرگذار بر اجتماعات محلی وضعیت اجتماعی بیشترین اثر و سپس وضعیت فرهنگی و در نهایت وضعیت اقتصادی را به خود اختصاص داده اند. و در نهایت اجتماعات محلی شدت اثری برابر با ۰/۶۳۲ را بر پایداری اجتماعی در منطقه ۸ شهر تهران می گذارد. به عبارتی دیگر اینکه اگر متغیر برونزا (مستقل) اجتماعات محلی یک واحد تغییر کند پایداری اجتماعی نیز ۰/۶۳۲ واحد در همان جهت مثبت تغییر خواهد کرد. بنابراین، می توان گفت فرضیه تحقیق که همانا نقش اجتماعات محلی بر توسعه پایدار اجتماعی می باشد تأیید می شود.

در نهایت اینکه در (جدول ۷)، واریانس تبیین شده R_2 نیز آورده شده است. این جدول نشان می دهد که سه متغیر مستقل (وضعیت اقتصادی، وضعیت اجتماعی و وضعیت فرهنگی) بر اجتماعات محلی به میزان ۰/۷۴۰ و بر پایداری اجتماعی به میزان ۰/۴۰۰ تأثیر گذار می باشد که بسیار قوی ارزیابی می شود.

جدول شماره ۷. واریانس تبیین شده R_2 متغیرهای درونزا

متغیرهای درونزا	واریانس تبیین شده R_2
اجتماعات محلی	۰/۷۴۰
پایداری اجتماعی	۰/۴۰۰

نتیجه گیری

پایداری اجتماعی یکی از مفاهیم مرتبط با توسعه پایدار است که از دهه (۱۹۹۰)، به بعد در برنامه توسعه کشورهای مختلف وارد شده است ولی به دلیل عدم مؤلفه ها و جایگاه آن در میان سایر اجزای توسعه پایدار در عمل به گونه ای بسیار متفاوتی با آن برخورد شده است، اما این بعد که یکی از سه بعد اصلی توسعه پایدار شهری محسوب می شود با تکیه بر اصل عدالت، اعتماد، مشارکت اجتماعی و برابری درون نسلی و ... ، ابزاری مفید در خدمت انسجام محلات شهری می باشد، چراکه دارای ابعاد محلی نیز هست؛ و محلات بنیادی ترین عناصر شهری و حلقه واسط بین شهر و شهروندان هستند، لذا در جامعه ی امروزی برای دستیابی به توسعه پایدار اجتماعی شهری، محلات اهمیت ویژه ای داشته و همکاری و مشارکت ساکنین آن ها لازم و ضروری می باشد. از این رو، در پژوهش حاضر سعی گردیده تا به بررسی نقش اجتماعات محلی در توسعه پایدار اجتماعی منطقه ۸ شهر تهران با بهره گیری از نظرات خبرگان در رشته های مرتبط با موضوع از جمله جغرافیا و برنامه ریزی شهری، شهرسازی و جامعه شناسی و با استفاده از مدل معادلات ساختاری و نرم افزار ایموس پرداخته شود. تا الگویی بهینه از اجتماعات محلی در راستای تقویت و بهبود پایداری اجتماعی بدست آید. در این راستا با استفاده از ادبیات نظری پژوهش و سوابق تحقیق، متغیرهای جهت سنجش و واکاوی موضوع شناسایی گردید. این متغیرها مبتنی بر ویژگی های جوامع و اجتماعات محلی نیز بوده اند.

با توجه به مدل مفهومی تحقیق مشخص گردید که، عوامل اقتصادی و عوامل اجتماعی و عوامل فرهنگی بر اجتماعات محلی اثر گذارند. بعد از بررسی های صورت گرفته توسط گروه خبرگان و با نرم افزار ایموس نیز این فرضیه ها مورد آزمون قرار گرفتند و بعد از طی مراحل فرضیه مورد نظر اثبات گردید ، ولی ضریب تأثیرگذاری هر کدام از این عوامل بر اجتماعات محلی متفاوت است. به گونه ای که وضعیت اقتصادی بر اجتماعات محلی با ضریب ۰/۱۵۵، وضعیت اجتماعی بر اجتماعات محلی با ضریب ۰/۵۷۰ و وضعیت فرهنگی بر اجتماعات محلی با ضریب ۰/۴۰۳ تأثیر دارد.

و در مجموع اجتماعات محلی با ضریب مثبت ۰/۶۳۲ بر پایداری اجتماعی اثرگذار است. این امر نشان می دهد که، محلات و اجتماعات محلی در شهر تهران و به ویژه محدوده مورد مطالعه همچنان در توسعه پایدار شهری نقش موثری ایفا می کند و برنامه ریزان و مسئولین شهری باید به این موضوع توجه جدی تری داشته باشند.

نتایج تحقیق حاضر که نقش مثبت و معناداری از اجتماعات محلی بر پایداری اجتماعی را تأیید می کند با نتایج بدست آمده از پژوهش سجادی و واحدی یگانه (۱۳۹۶)، که نقش مشارکت اجتماعات محلی را در پایداری اجتماعی معنادار می دانست و همچنین، با نتایج پژوهش داداش پور و همکاران (۱۳۹۱)، که به بررسی و تبیین جایگاه اعتماد در اجتماعات محلی پرداخته بودند و آن را معنادار می دانستند و همچنین، با نتایج پور احمد و همکاران که به تبیین نقش مدیریت محله ای در پایداری اجتماعی پرداختند همسو و هم راستا می باشد.

با توجه به نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر و در راستای دستیابی به اهداف تحقیق پیشنهاداتی به شرح ذیل ارائه می شود:

- ❖ ایجاد فضایی مناسب برای گردهمایی ساکنین محلات به منظور تقویت تعاملات اجتماعی درون محله ای
- ❖ حمایت بیشتر مدیران محله ای (سرای محله، شورایی) از تشکیل نهادهای محلی و مشارکتی
- ❖ برگزاری دوره های آموزشی عمومی و خانوادگی در سراهای محلی برای اهالی محلات به منظور آشنایی و شناخت بیشتر اهالی از همدیگر

❖ با توجه به اینکه در پژوهش حاضر مشخص گردید که عوامل و شاخص های اجتماعی همچون اعتماد، رضایت، مشارکت، احساس تعلق و انسجام جامعه و ... بیشترین نقش را در اجتماعات محلی دارند، توجه ویژه به همه شاخص ها از سوی مدیران، برنامه ریزان و اهالی اهمیت بسیاری دارد.

تقدیر و تشکر

بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله که گرفته شده از رساله دکتری است حامی مالی نداشته است.

منابع

- (۱) پوراحمد، احمد؛ بابایی، حمیدرضا و رفیع، ابوالفضل (۱۳۹۷). تبیین نقش مدیریت محله ای بر پایداری اجتماعی شهر تهران از طریق سرمایه های اجتماعی ارتباط دهنده شهری، شهر ایرانی اسلامی، دوره ۸، شماره ۳۱، صص. ۷۵-۸۲.
- (۲) تیموری، ایرج؛ فرهودی، رحمت الله؛ رهنمایی، محمدتقی و قرخلو، مهدی (۱۳۹۱). ارزیابی پایداری اجتماعی با استفاده از منطق فازی (مطالعه موردی: شهر تهران)، فصلنامه جغرافیا، دوره ۱۰، شماره ۳۵، صص. ۲۰-۳۹.
- (۳) حبیبی، محسن و سعیدی رضوانی، هادی (۱۳۸۴). کاوشی نظری در شرایط ایران، شهرسازی مشارکتی، هنرهای زیبا، دوره ۲۴، شماره ۴، صص. ۱۵-۲۴.
- (۴) داداش پور، هاشم؛ عزیزاده، بهرام و رستمی، فرامرز (۱۳۹۱). بررسی و تبیین جایگاه اعتماد در اجتماعات محلی (مطالعه موردی محله دولاب شهر تهران)، فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، دوره ۳، شماره ۱۱، صص. ۲۳۹-۲۱۵.
- (۵) دانش مهر، حسین؛ کریمی، علیرضا و محمدی، انور (۱۳۹۷). بررسی وضعیت پایداری اجتماعی منطقه ۷ شهرداری تهران با تأکید بر راهکارهای تقویت آن، مطالعات جامعه شناختی شهری، دوره ۸، شماره ۲۷، صص. ۳۹-۱.
- (۶) رهنمایی، محمدتقی؛ فرهودی، رحمت الله، قالیباف، محمدباقر و هادی پور، حلیمه خاتون (۱۳۸۶). سیر تحول ساختاری و عملکردی محله در شهرهای ایران، فصلنامه جغرافیا، دوره ۵، شماره ۱۲، صص. ۴۳-۲۱.
- (۷) رفیع پور، سعید؛ داداش پور، هاشم و رفیعیان، مجتبی (۱۳۸۹). بررسی ظرفیت های سرمایه اجتماعی در چارچوب برنامه ریزی محله مینا، فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، دوره ۲، شماره ۳، صص. ۶۰-۵۸.
- (۸) زارع، الهام؛ فرامرزی اصل، مهسا و عباسی پیرام، الناز (۱۳۹۹). بررسی نقش مشارکت اجتماعات محلی در توسعه پایدار اجتماعی شهرها، معماری و شهرسازی پایدار، دوره ۸، شماره ۱، صص. ۱۱۷-۱۰۱.
- (۹) سجادی، ژیلا و واحدی یگانه، فرید (۱۳۹۶). نقش مشارکت اجتماعات محلی در توسعه پایدار اجتماعی شهرها (مورد مطالعه: محله سرتپوله - شهر سنجند)، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، دوره ۷، شماره ۲۸، صص. ۱۶۶-۱۵۱.
- (۱۰) صدوق، سید حسین؛ سجادی، ژیلا و امیری، نورالدین (۱۳۹۴). تحلیل پایداری اجتماعی اثرات توسعه صنعتی منطقه ویژه پارس جنوبی در بخش عسلویه، فصلنامه جغرافیا، دوره جدید، شماره ۴۱، صص. ۶۴-۸۱.
- (۱۱) فنی، زهره و الوغیبش، داوود (۱۳۹۶). مدیریت محله ای و پایداری اجتماعی زندگی شهری (مطالعه موردی: محله ولنجک در منطقه یک تهران)، مطالعات جامعه شناختی شهری، دوره ۸، شماره ۲۵، صص. ۴۳-۶۲.
- (۱۲) کریمی، اسلام و محمدحسینی، پریسا (۱۳۹۷). بررسی تأثیر اجتماع پذیر فضاها عمومی بر پایداری اجتماعی مجتمع های مسکونی (مطالعه موردی: مجتمع های مسکن مهر اردبیل)، مطالعات شهری، شماره ۲۶، صص. ۴۳-۵۶.
- (۱۳) عبداللهی، علی (۱۳۹۴). اولویت بندی شاخص های مؤثر توسعه پایدار شهری در کرمان، فصلنامه جغرافیا، دوره جدید، شماره ۴۷، صص. ۲۶۸-۲۵۴.
- (۱۴) مشکینی، ابوالفضل؛ برهانی، کاظم و شعبان زاده نمینی، رضا (۱۳۹۲). تحلیل فضایی سنجش پایداری اجتماعی شهری (مورد مطالعه: مناطق ۲۲ گانه شهر تهران)، فصلنامه جغرافیا، دوره ۱۱، شماره ۳۹، صص. ۱۸۷-۲۲۰.
- (۱۵) مشکینی، ابوالفضل (۱۳۹۲). ارزیابی الگوی مدیریت محله، مبتنی بر شاخص های حکمروایی مطلوب شهری (مطالعه موردی: محله اوین، تهران)، مطالعات شهری، شماره ۶، صص. ۳۱-۴۲.

- 16) Barton, H. (2003). *Shaping Neighborhoods a guide for health, sustainability and vitality*, Spon Press.
- 17) Bramley, G., Dempsey, N., Power, S., Brown, C. & Watkins, D. (2009). *Social sustainability and urban form evidence from five British cities*, *Environment and planning A*, Vol. 41, No. 9, pp. 2142-2125.
- 18) Colantonio, A, & Lane, G. (2008). *Measuring Social Sustainability: Best Practice from Urban Renewal in the EU 2008/02*, EIBURS Working Paper Series November. Oxford Institute for Sustainable Development (OISD)– International Land Markets Group.
- 19) Colantonio, A.T., Dixon, R., Ganser, J. & Carpenter and A. (2009). *Measuring Socially Sustainable Urban Regeneration in Europe*.
- 20) Coleman, J. S. (1988). *Social capital in the creation of human capital*. *American Journal of Sociology*: Vol. 94, pp. 95-120. Das, D. (2014) *Urban Quality of Life A case study of Guwahati*, *Social Indicators Research*, Vol. 88, No. 2, pp. 297-310.
- 21) DFID, (2002). *Indicators for Socially Sustainable Development* <http://www.livelihood.org/info/docs/wssd-indbr.pdf>.
- 22) Dempsey, N., Bramley, G., Power, S. & Brown, C. (2011). *The social dimension of sustainable development (Defining urban social sustainability)*, *Sustainable Development*, Vol. 19, No. 5. pp. 289-300.
- 23) Khaled Galal, A. (2012). *Urban social sustainability (a study of the Emirati local communities in Al Ain)*, *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*: Vol. 5, No. 1. pp. 41-66.
- 24) Murphy, K. (2012). *The Social Pillar of Sustainable Development (A Literature Review and Framework for Policy Analysis)*. *Sustainability Science, Practice and Policy*, Vol. 8, pp. 34-67.
- 25) Penninx, R. Kraal, K. Martinello, M & Vertovec, S.(2004). *Introduction: European cities and their new residents*. In *Citizenship in European Cities: Immigrants, Local Politics and Integration Policies*, 2020, Taylor and Ferancies.
- 26) Suopajarvi, L., Poelzer, G.A., Ejdemo, T., Klyuchikova, E., Korchak, E. & Nygaard, V. (2016). *Social sustainability in northern mining communities (A study of the European North and Northwest Russia)*, *Resources Policy*, Vol. 47. pp. 61-68.
- 27) Thin, N. Lockhart, G. Yaron. (2002). *Conceptualising Socially Sustainable Development*. Paper prepared for DFID and the World Bank, DFID, Mimeo.
- 28) Wilkinson, R & Marmot, M . (2003). *Social Determinants of Health: the Solid Facts*. World Health Organization, 2, Copenhagen: Richard Wilkinson and Michael Marmot.
- 29) Weingaertner, C. & A. Moberg. (2011). *Exploring Social Sustainability: Learning from Perspectives on Urban Development and Companies and Products*. *Sustainable Development*.